

Čo hovorí kronika Prešporská obec Vajnory (6)

Zdroj: V. Fekete: Prešporská obec Vajnory (kronika)

**Ani v šestnástrom i sedemnástrom
storočí sa život a ťažkosti
poddaných vo Vajnoroch
nezlepšovali. Naopak,
hrozba tureckých nájazdov,
protihabsburské povstania i vojská
európskych krajín, drancujúce
tunajšie obyvateľstvo, situáciu
ešte zhoršovali. Po istej stagnácii
sa aj počet obyvateľstva najprv
stabilizoval a postupne rástol.
Napokon, kronika to dokladá a aj
pomerne plasticky vykresluje.**

Život poddaných vo Vajnoroch sa ani po zmene majiteľa mesta Bratislavu príliš nezmenil, skôr naopak. Lebo voči novému zemepánovi, ako aj predtým opátstvu, museli plniť poddanské povinnosti. Na druhej strane však bratislavskí mešťanostovia len získali stabilnými príjmami, hlavne z vino-hradov a takto pi(o)silnili svoje hospodár-

ske zázemie. Preto sa Vajnory razom stávajú najvýznamnejším a najvýnosnejším majetkom mesta (33).

Hospodársky vývin v Bratislave a okolitých obciach, teda i Vajnor, ohrozovalo v 16. storočí, ba i celé dve storočia jak turecké nebezpečenstvo, ale aj protihabsburské povstanie vo vnútri krajiny. Časté obliehanie mesta a stálé vojenské kontribúcie nemohli napomáhať jeho rozvoju, ale skôr zapríčinili jeho úpadok, či sa nachádzali turecké vojská tesne pred Bratislavou, alebo daleko od nej. Aj v samotných Vajnoroch boli viackrát o(u)bytované žoldnierske vojská, alebo cez ne prechádzali na iné bojiská, čo sa prejavilo potom drancovaním majetkov a príbytkov obyvateľstva v obci. Vajnorskí poddaní sa tiež museli zúčastňovať pri stavani a udržovaní protitureckých opevnení a aj opevnení bratislavského Podhradia pri vyhotovovaní násypov, na čo používali drevo z vlastných lesov. V dôsledku vojnového stavu sa zvyšovali aj pre vajnorských poddaných povinnosti pri zaobstarávaní obb(ž)ivy pre vojsko, lebo sa stále zvyšova-

Erb Vajnor zo 16. storočia

li naturálne dávky. Ďalej poddaní dodávali od každej porty poddaneckej usadlosti jedného jazdca, žold, pre koňa krmivo, potahy

a na vlastných vozoch vozili zbrane a iné veci, ktoré odovzdávalo vojsko pre Bratislavu do mesta. Vari najväčšiu tarchu pocítila obec v dodávke koní, lebo takto strácali u poddaných fažný dobytok (34).

O veľmi ťažkom a neutešenom položení vajnorského obyvateľstva v týchto krušných vojnových časoch dosvedčujú rôzne dokumenty. Tak počas ohrozenia mesta, ale aj inokedy, sa prevádzali neustále súpisy verbovancov, rekvíracia slamy, sena, súpisov domov na ubytovanie vojska a toto všetko znášala chudoba poddaných až do krajnosti. A tak nečudo, že po toľkých utrpeniach začali sa postupne množiť ponosy a úpenlivé prosby na riešenie týchto problémov v prospch domáceho obyvateľstva. Prví sa ohlásili súčasťou mestskému richtárovi a mešťanostovi opäť už v roku 1522, ktorí vo svojej súčasnosti uvádzajú: „že ani príjmy osady (Vajnor) sú z nich také nízke a malé, že napríklad nestačili v tejto dobe ani na vydržiavanie miestneho farára a sami opäť museli v tejto postihnutej dobe zaplatiť za odsun španielskeho vojska 350 zl., ktoré tu bolo počas časťich tureckých nájazdov ubytované...“ (35).

Máme tu aj úpenlivé prosbu samotného miestneho farára Mateja Beluckého, ktorý v súčasnosti uvádzal bratislavskému senátu ako patrónovi, že prítomné vojsko v obci ho celkom olípilo. Tak sa stáva, že na dlhú dobu bola samotná fara v obci opustená. Aj sám vajnorský richtár a jeho radcovia sa obracajú taktiež priamo na panovníka Ferdinanda I., aby im nekládol nové bremena pri odovzdávaní naturálií pre žoldnierov, pretože pre svoju veľkú chudobu obce nemôžu ich plniť (36).

Márne boli súčasnosti a prosby, lebo opak bol skutočnosťou o čom svedčia tieto záznamy:

- v júli 1578 z Báhoňa informuje František Esterházy bratislavského richtára a radcov o umiestnení vojakov a žiada, aby im povolili vstup do Vajnor aj v tom prípade, že by hrozilo narodenie menších škôd,
- v auguste 1596 sa uzniesli v Bratislave richtár, mešťanostovia a radcovia, ktorí žiadajú všetky stavby, aby neprekážali obyvateľom Vajnor a Lamača pri dodávke chleba, ovsy a iných naturálií pre vojsko (37).

Ej veruže nepomáhali žiadenci prosby ani vyslovanie petícií, lebo senát v Bratislave mal v tom čase iné starosti.

Lebo v tom období v samotnom meste sa vyskytovala morová epidémia (1575 - 1578) a v roku 1607), takže mešťania boli radi, že žodlnierske vojská sú z dosahu ich príbytkov a že by práve oni boli príčinou ďalšieho výskytu moru.

Na dôvažok nešťastie Vajnor ešte aj v októbri 1604 roku z Viedne žiada slobodný pán Ernest bratislavského richtára a radcov, aby zariadili ubytovanie pre dva batalióny vojska vo Vajnoroch (38).

Za veľmi ťažkých životných podmienok a následne vojen v 15. ako aj v 16. storočia nastal rozvrat spoločenského a hospodárskeho života. Len v dôsledku vojen, kde iste padlo aj mnoho vajnorianov, znížil sa ich počet v meste, ba mnoho poddanských usadlostí zostávajú pusté. I tak však počet obyvateľstva v obci neklesol. Z roku 1546 sa zachoval azda najstarší zoznam obyvateľov Vajnor uložený(v) v Archíve mesta Bratislavu ako príloha registra bratislavských vinohradníkov, podľa ktorého žilo v obci v tom čase asi 70 rodín. Portálny súpis bratislavskej stolice z roku 1553 uvádzá, že Vajnory mali 14 port. Pod jednou portou (daňovou jednotkou) sa rozumeli štyri poddanské usadlosti - domy. Znamenalo to, že v roku 1553 mohlo byť vo Vajnoroch 56 domov, z toho pravdepodobne 9 neobývaných. Podľa odhadu v polovici 16. storočia žilo v týchto domoch 70 rodín. Tento počet sa za sto rokov zvýšil len nepatrne. Roku 1562 žilo vo Vajnoroch 80 rodín, o ďalší rok už 91, ale v roku 1657 klesol počet na 74. Až od nasledujúceho roka začal znova pomaly narastať, takže koncom 17. storočia žilo v obci už 122 rodín.

Podľa predpokladu by vychádzal počet všetkého obyvateľstva v polovici 16. storočia na 280 ľudí, v polovici 17. storočia asi 320 ľudí a koncom tohto istého storočia už okolo 490 duší (39).

Roky od polovice 16. do polovice 17. storočia sú poznačené veľkou migráciou obyvateľstva, čo sa dá dokázať z desiatkových kníh, kde sa objavujú mnohé mená chorvátskej národnosti, ale aj maďarskej. V niektorých prípadoch to mohli byť rodiny, ktoré utekali z južných častí Uhorska pred tureckým vojskom, aby sa takto vyhli, plieniu, zaúbijaniu a odvádzaniu do tureckého zatiaľ a otroctva.

Tak časť chorvátskeho obyvateľstva sa usadila v blízkosti Bratislavu a vytvorila si obce Slovenský a Chorvátsky Grob v severovýchodnej časti od Bratislavu, kym na západnej strane mesta v terajšom Lamači, Dúbravky(e), Devínskej Novej Vsi a Záhorskej Bystrici. Aj vo Vajnoroch sa usadilo niekoľko rodín, čo potvrdzujú ich mená, ako napr. Antalič (teraz Antalic z maď. Antallicz), Beničč, Hržič, Jurkovič, Krištofič, Sobolič, Svitanič, Vlašič. Z južnej časti Uhorska prichádzajú usadlici zrejme maďarskej národnosti ako Balogh, Fekete, Glonetz, Jaszlovsy, Kucsera, Múcska, Takács, Vitáloss.

Medzi starousadlické vajnorské rodiny, ktoré tu prežili všetky nepokoje a ťažkosti a s ktorými sa stretávame už v roku 1546 (a žili tu iste skôr) sú mená Axamit, Čík, Fekete, Fašung, Grebeči, Nádaždy, Polák, Srna a Zeman (40).

Jazykovo neupravené, doslovný prepis z kroniky Prešporská obec Vajnory.

VYBERÁME PRE VÁS

Na facebookových stránkach Vajnory v spomienkach nájdete každý deň odkaz na nový príspevok do niektorého zo štyridsiatich albumov www.spominajme.com.

Podobenka z Vajnor
režisérka zaspievajúca na sibínskej kultúre 53, 811 07 Bratislava
ICO: 42364795

**Detský folklórny súbor
Podobenka z Vajnor**
pozýva deti od 4 rokov

ZÁPIS

piatok 10. a 11. septembra 2021
od 14.30 do 16.00 h

sobota 11. a 18. septembra 2021
od 09.00 do 10.00 h
v matej sále Domu kultury Vajnory, Pod lipami 2

V našom kolektive zažijete radosť a smiech,
naučíme sa nové hry, tanče a pesničky.
Privítame každého, mladšieho či staršieho,
jednoducho každého s dobrou náladou.
Stačí len medzi nás prist!

PRAVIDELNÉ NÁCVIKY OD 24. SEPTEMBERA 2021:
Každý piatok od 14.30 h do 16.00 h a sobotu od 9.00 h do 10.00 h
v matej sále Domu kultury Vajnory, Pod lipami 2 !

Gabriela Žemánová, predsedníčka QZ a vedúca DFS
Kontakt: +421 905 201 464 E-mail: podobenkazvajnor@gmail.com
www.facebook.com/podobenkazvajnor